Шарқ юлдузи

Адабиёт журнали

1931 йилдан чиқа бошлаган

2008

4-сон

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ

Абдулла Орипов –
таҳрир ҳайъати раиси
Эркин Воҳидов
Хуршид Дўстмуҳаммад
Жуманиёз Жабборов
Омон Мухтор
Минҳожиддин Мирзо
Тўлан Низом
Хайриддин Султонов
Пиримқул Қодиров
Охунжон Ҳакимов
Ўткир Ҳошимов

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ

Бобур Алимов
Туробжон Жўраев
Бахтиёр Кубеев
Фатҳиддин Муҳиддинов
Ғафуржон Муҳаммедов
Сувон Нажбиддинов
Неъматилло Худойберганов
Ислом Шоғуломов
Омонулла Юнусов
Рустам Қосимов
Бойназар Йўлдошев

Бош муҳаррир
Сирожиддин Саййид

Бош муҳаррир ўринбосари
Икром Отамурод

Масъул котиб
Муҳаммаджон Аҳмедов

Наср бўлими мудири
Асад Дилмурод

МУАССИСЛАР:

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ,
РЕСПУБЛИКА «МАТБУОТ ТАРҚАТУВЧИ»
АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ

www.ziyouz.com kutubxonasi

Йўлдош Солижонов,
филология фанлари доктори

Насримиз камолоти: АНЪАНА ВА ЯНГИЛИКЛАР

Мустақиллик даври ўзбек насри нафақат ўзининг мазмундаги янгиликлари, балки шакли, хусусан, бадиий адабиётнинг биринчи унсури ҳисобланган тил хусусиятлари билан ҳам тамомила янгиликка юз тутди. Ўзбек насрининг сўнгги йилларда яратилган кўплаб намуналарида бадиий нутқ поэтикасига оид ўзига хос фазилатлар кўзга яккол ташланди. Ўткир Ҳошимовнинг «Тушда кечган умрлар», Омон Мухторнинг «Кўзгу олдидаги одам», «Тепаликдаги хароба», Мурод Муҳаммад Дўстнинг «Лолазор», Хуршид Дўстмуҳаммаднинг «Бозор» романлари ана шундай янги фазилатлари билан ажралиб туради.

Маълумки, кадим мумтоз адабиётимиз ва XX асрнинг етмишинчи-саксонинчи йилларига кадар воқеликни асосан муаллиф томонидан баён килиш анъанаси устун турарди. Кейинроқ бу анъана янгиланиб, муаллиф баёни организмига персонаж нуктаи назари кириб кела бошлади. Бу фазилат, айникса, Асқад Мухторнинг «Чинор», Одил Ёкубовнинг «Диёнат», Пиримқул Қодировнинг «Олмос камар» романларида яққол кўзга ташланди. Бора – бора бутун воқеани ҳикоя қилишни ўз зиммасига олган ҳикоячи – қаҳрамонлар кириб келди. Улар нафақат ҳикоячи, айни чоғда, муаллифнинг ифодаловчи, бошқа персонажларга худди муаллиф сингари баҳо берувчи вазифасини ҳам муваффакиятли адо эта бошладилар. Бу жиҳатдан Ўткир Ҳошимовнинг «Икки эшик ораси» романи ибратлидир. Албатта, бу асар ҳикоячилари мавқеи ва дунёқараши жиҳатидан муаллифга тенглаша олмайдилар. Шу боисдан улар ортида ҳар доим муаллиф ҳозиру нозир, ҳикоя савияси ҳамда оқимини унинг ўзи бошқариб туради.

Кейинроқ бу анъана янада ривожланиб, асарга муаллиф – ёзувчига тенг кела оладиган, унинг вазифасини тўла бажара оладиган ҳикоячи қаҳрамонлар кириб келди. Масалан, Мурод Муҳаммад Дўстнинг «Лолазор» романида ҳикоя қилишнинг кўплаб ноанъанавий шаклларига дуч келамиз. Ундаги воқеаларни баён қилишда биратўла учта ҳикоячи намоён бўлади. Булар – муаллиф, асар қаҳрамони Назар Яхшибоев ва яна бир иштирокчи – қиссанавис Саидқул Мардондир. Мабодо, уларнинг роман воқеаларини баён этишда тутадиган мавқеини аниқлайдиган бўлсак, қиссанавис Саидқул Мардон биринчи ўринга кўтарилади. Унинг нутқига муаллиф мутлақо аралашмайди, ҳатто баён услуби ҳам ўзига хос. Чунки Саидқул Мардон ҳам худди Мурод Муҳаммад Дўст сингари ёзувчидир ва у романда мустақил фикрлаш ҳуқуқига эга, бошқа персонажларга муносабат билдириши, орада пайдо бўлган муаммо ҳамда вазиятларни баҳолаши, муҳокама қилиши мумкин. Бунинг устига, Саидқул Мардон ўзи ҳикоя қилаётган воқеаларнинг бевосита иштирокчиси ҳамдир.

Иккинчи ҳикоячи бош қаҳрамон Назар Яхшибоевнинг ўзи. Зеро, романнинг «Бемор» деб номланган еттита бобида Назар Яхшибоев ўқувчига ўзини ўзи таништиради, унинг узлуксиз онг оқими берилади. Буни ёзувчи қаҳрамоннинг «хаёлдаги нутқи» деб тавсия

www.ziyouz.com kutubxonasi

қилади. Назар Яхшибоевнинг ана шу «хаёлдаги нутки» – ўйлари орасига баъзан изоҳловчи, шарҳловчи сифатида муаллиф кириб келади. Лекин, барибир, «Бемор» бобларидаги ҳикоя қилиш услуби Назар Яхшибоевга тегишлигича қолади. Сабаби, Назар Яхшибоев касалхонада ётганлигидан амалиёт кишиси бўлолмайди ва у ётган жойида фақат кечаги амалий фаолиятида рўй берган воқеа – ходисаларни эслайди, хотирасида тиклайди, холос. Шуни назарда тутганда, ушбу романда бадиий нутқнинг фаол шаклларидан бири – ретроспектив нутқдан унумли фойдаланилганлигига дуч келамиз.

Таъкидлаш зарурки, асарга ретроспектив баённи ҳаддан зиёд кўп киритиш унда ифодаланаётган воқелик ҳамда ҳаракатлар изчиллигини бузиши, баённда маълум даражада «зигзаглик» ҳолатини вужудга келтириши ҳам мумкин. Бинобарин, диққат билан қаралса, романнинг «Бемор» бобларида худди шундай ҳолат юз бергани сезилади.

Романда акс эттирилган реал вақт Саидқул Мардон нутқида бир қадар узлуксизликка, катьий чегарага эгадир. Назар Яхшибоев «хаёлий нутқи» да эса у бир қадар чекланиб қолади. Яъни, ҳикоя қилинаётган воқеалар вақти билан тасвирланаётган вақт кўлами ҳар доим ҳам бир-бирига мос келавермайди. Шу сабабдан баённинг узлуксизлиги «бузилиб», айни пайтда, ретроспектив нутқ роли ошади. Ретроспектив нутқда хотирадаги воқеалар каҳрамон онгига қалқиб чиқиб, айни чоғдаги ҳодисалар билан ассоциацияга киришади. Натижада, улар ўртасида ички боғлиқлик вужудга келади. Ретроспектив баённда муаллиф кичик бир майдонда кўп вақтни эгаллаган воқеаларни персонаж характерининг ривожланиши билан боғлиқ суратда марказлаштиради.

Маълумки, ҳар бир асар ижодий тафаккур мевасидир. Бу тафаккур самараси ўзига хос шаклда нутқ орқали намоён бўлади ҳамда адабий тур ва жанрлар талабларига кўра ёркин экспрессивлик, холислик, кўп маънолиликни касб этади. Эстетик киммати юқори бўлган асарлардаги образли иборалар тизимида ифодаланган ҳаёт манзаралари сиртдан жуда содда кўринса-да, одатда ғоят мураккаблиги билан эътиборни тортади. Бунга мисол тариқасида «Лолазор» романидан қуйидаги парчани келтириш мумкин:

«Осмон мезонлардан йилтирар эди.

Йигирма йил аввал эди, куз эди, **еру осмон тиниқ эди**. Ва ҳавода ўргимчак иплари **оҳиста сузардики**, Назар Яхшибоевнинг хаёлига айнан чиройли ўй келди. Келгани баробар дилга жойлади – гўё рўмолча учини тугун қилиб тугди.

Кейин дўстларига гапириб юрдики, э бирадарлар, Булдуруққа бориб ғаройиб манзара кўрдим, шу десангиз, **тиниқ куз осмони мезонлардан йилтираб ётарди.**

Дўстлар аслида у қадар дўст ҳам эмасди, Яхшибоевдан қўрқишарди, холос. Шу боиски, маъқул, деб айтишди, айни **қўҳна жумла** билан роман ёки қисса, жуда бўлмаганда узунроқ ҳикоя бошласа бўларкан, нозик, хўб нозик!..» (Таъкидлар бизники – Й.С.).

Матн оҳанги, қўлланган ибораларнинг кўтаринкилиги, экзотиклиги, бўёқдорлиги билан эътиборни тортади. Муаллиф биринчи ибора биланок ўқувчини образлар оламига олиб кириш учун руҳий тайёргарликни вужудга келтиради. Шундан сўнг адиб бир йўла замон (вақт), макон (жой) ва табиат (манзара) тасвирига ўтади. Асосий руҳий тайёргарлик пайдо қилингандан кейин унинг «тўлқини» да ғоят аниқлик билан замон ва макон тўғрисида маълумот беради. «Йигирма йил аввал эди» деган иборадан ўқувчи тасаввурида Назар Яхшибоевнинг айни навкиронлик пайти аён бўлади. «Куз эди» жумласи фаслни аниқ ифодалайди. «Еру осмон тиник эди. Ва ҳавода ўргимчак иплари охиста сузардики» гапидаги «тиник» сифати ўқувчи кайфиятини бирданига кўтариб юборади.

Айни чоғда, руҳимизда аллақандай осойишталик пайдо бўлади. Бу вазифани «оҳиста сузардики» жумласи ўз зиммасига олган. Шундан сўнг қаҳрамоннинг муносабатига ишора қилинади. Бу маъно «рўмолча қилиб тугди» иборасидан англашилади. Албатта, бу жумлада ҳаракат мавжуд эмаслигини китобхон яхши билади, яъни, Яхшибоев рўмолчасини чўнтагидан олиб, учини тугиб қўймайди. Бу фразеологик ибора замирида Назар Яхшибоев табиатига хос бўлган талай чизгилар яширинган.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Бинобарин, ўқувчи тасвирнинг қолган қисмини ҳам шу зайилда қабул қилиши ва тасаввур этиши мумкин. Бунда у даставвал табиатнинг жонли ҳаракатдаги ҳолатини, бош қаҳрамон Назар Яхшибоевнинг кайфиятини, атрофидагиларнинг унга ва унинг бошқаларга муносабати қандайлигини билиб олади. Энг мухими, муаллиф ўз нутқи организмига қаҳрамон нутқига хос жумлаларни мўл – кўл киритади, унинг овозини ўз овозига қўшиб юборади.

«Лолазор» романида анъанавий романлар қолипига тушмайдиган талай фазилатлар учрайди. Унинг иккала қаҳрамони ҳам (Назар Яхшибоев билан Саидқул Мардон) ижодкор бўлганлигидан ҳар бирининг нутқи худди, муаллифники ўзига хос оҳанг, лексик, синтактик ва семантик қурилишга эга. Шу туфайли улар мустақил овоз сифатида бир – бирига ҳам, ёзувчи нутқи оҳангига ҳам қўшилиб кетмайди. Назар Яхшибоев билан Саидқул Мардон асарда фақат образ сифатидагина эмас, балки ёзувчи нутқининг самараси тарзида ҳам кимматлидир. Чунки улар ифодаланаётган воқеа – ҳодисаларнинг иштирокчисигина эмас, айни чоғда, ана шу воқеликни тасвирлаб, ўқувчига етказиб бераётган ва ўзини маълум маънода муаллиф ўрнига тақдим этаётган ҳикоячи ҳамдир.

Сўнгги йиллар ўзбек насрининг муҳим хусусиятларидан бири муаллиф ва персонаж нутқларининг ўзаро чатишуви, яъни, икки овозли нутқнинг устивор тарзда қўлланилишида кўринди. Муаллиф баёни таркибига персонаж нуткига мос оханг, ибора ва атамаларнинг мўл – кўл киритилиши, муаллиф нутқининг лексик бойлиги, синтактик курилиши жиҳатидан ранг – баранг, оханги сержило кўламга эгалиги билан эътиборни тортади.

Шу маънода ўтган асрнинг тўқсонинчи йилларидан бошлаб, объективлаштирилган «мен» шаҳсидан олиб борилаётган баён янада кўп тармоқли бўла бошлаганлигини алоҳида янгилик сифатида қайд этмоқ лозим. Бунда ҳикоячи (муаллиф ёки персонаж) бўлиб ўтган воқеа – ҳодисаларни айтиб беришдан кўра кўпрок уларни ҳис қилаётганлиги сезилиб туради. Улуғ рус адиби Лев Толстой айтганидек, «Ҳар қандай бадиий асар муаллифининг вокеликка бўлган шахсий муносабати, шу муносабат орқали намоён бўладиган барча нарсалар китобхон учун муҳим, қимматли ва ҳаммасидан ҳам ишонтирарли бўлмоғи керак. Зеро, бадиий асарнинг бутунлиги ғоянинг бирлиги, қатнашувчи шахсларнинг ишланганлиги билангина эмас, балки бутун асарга сингдирилган воқеликка автор муносабатининг равшанлиги ва аниқлигидан ҳам иборатдир».

Бинобарин, «муаллиф муносабатининг равшанлиги ва аниқлиги» у яратган қаҳрамон мавкеи билан белгиланади. Бундай қаҳрамон овози асар макроструктурасида мутлақо мустақилликка эга бўлиши, муаллиф сўзи билан ёнма-ён жаранглаши талаб этилади. Бу овоз айрим холлардагина бошқа персонажлар овози билан чатишади, холос. Омон Мухторнинг «Ффу», Хуршид Дўстмуҳаммаднинг «Бозор» романларида худди шундай хусусиятни учратамиз.

Аввало, шуни таъкидлаш жоизки, бу романларнинг қаҳрамонлари ҳар доим ёзувчи ғоясини очишга хизмат қиладилар. Тўғрироғи, муаллифлар қаҳрамонлар нутқи орқали ўзи айтмоқчи бўлган ғояни илгари сурадилар. Натижада, улар ўз фикрларининг моҳиятига кўра, муаллифга тенглашадилар, у айтмоқчи бўлган фикрни ўз тилидан баён қиладилар ва ёзувчини бу вазифадан озод этадилар. Шунга қарамай, муаллиф ўзини четга ололмайди, учинчи овоз тарзида диалогда иштирок этади. Бундай нутқий жараёнда кўповозли нутқнинг гомофоник ҳодисаси рўй беради. Яъни, жўровоз бўлиб куйлаётганлар орасидан муаллиф овози аниқроқ ва баландроқ эшитилади. Бундай гомофония ёзувчи ғоясини бўрттириброк кўрсатишга ёрдам беради.

Хуршид Дўстмуҳаммаднинг «Бозор» романи шу жиҳатдан характерлидир. Муаллиф ўз асарида кўтарилаётган муаммонинг ўта долзарблиги, замонавийлиги ва муҳимлиги боис персонажлар нуткида фалсафийлик, китобийлик, экзотиклик, баландпарвозлик каби унсурларни мўл – кўл қўллаганлигининг гувохи бўламиз. Асар учун танланган эпиграф (...ор, ...зор, ...озор, ...бозор) дан тортиб, сўнгги эпизодгача кўповозли (полифоник) нутқ оханглари эшитилади. Уни тинглаш, тафаккур тегирмонида

www.ziyouz.com kutubxonasi

қайта ишлаш учун асарнинг асосий қаҳрамони «Фозилбек бутун вужудини кулоққа айлантиради, у шу туришда барча гап – сўзлар, овозу товушларни, уларга қўшиб бозорнинг жамики ҳикмат синоатини ичига жо қилишга» уринади.

Бозорнинг олди – сотдисини, нописандлигини, унча – мунча ташвишларга бепарволигини англатувчи турли савол – жавоблар, инкор этиш ёки маъқуллаш, мурожаат асосига қурилган полифония романнинг бош ғоясини тушуниб олишга ёрдам беради. Ёзувчи романда илгари сураётган ғоявий ниятларини асосан қаҳрамоннинг сўзи зиммасига юклайди. Бозорнинг ҳақиқий қиёфаси, асл моҳияти тўғрисидаги муаллиф ғояси кўпроқ диалоглар орқали очилади. Айниқса, Фозилбек – Бахтиш эзма, Фозилбек – Улуғ Қосим, Фозилбек – Қадрия, Фозилбек – Ғуломжон ўртасидаги диалогларда роман марказига қўйилган муҳим ғоявий юк бутун залвори билан намоён бўлади. Диалогда қатнашаётган персонажлар нутқи муаллиф ғоясига мос рецепт асосида тайёрланган. Яъни, у муаллиф ўзи айтмоқчи бўлган гапларни персонажлар ўта донишмандлик билан айтиб берадилар ва ўқувчини ҳайратга соладилар. Бу усул билан адиб одамларнинг бир-бирини тушуниши зарурлигини, ўзи яратган образлар эса ана шундай кишиларнинг намунаси эканлигини исботламоқчи бўлади. Шу боисдан улар ўзаро суҳбатда бир-бирини яримта гапдан тушуниб, суҳбатдоши айтмоқчи бўлган фикрнинг давомини ҳеч тўхтамасдан айтиб кетаверадилар. Бу ҳақда муаллиф Қадрия тилидан шундай дейди: «Фозилбек ака, ишонасизми, мен... мен сизни жуда – жуда тушунишга ҳаракат қиламан, тушунишни истайман... тушунаман ҳам!..» Ёзувчининг ўзи айтишича, одамлар «бошқа-бошқа эмас, бир бутун» бўлишлари керак. Ана шунда ҳаётнинг ҳеч бир жабҳасида чўкиш рўй бермайди.

«Лолазор» романи қаҳрамонлари Назар Яхшибоев билан Саидқул Мардон, «Бозор» романи қаҳрамони Фозилбеклар фақат ўзларининггина эмас, балки ўзгаларнинг сўзлаш тарзига, талаффузига ҳам эътибор бериб борадилар. Аслида, Назар Яхшибоевнинг ўзи ёзувчи сифатида бир умр «шунчаки сўзлар тизмаси... бамисоли ипга тизилган маржон, бири – оқ, бири – қизил, бири – кўк. Хуллас, турфа ранглар. Маънодан холи» сўзларни чалакам – чатти тизиб юрадиган шахс. Шу боисдан унинг «хаёлдаги нутқи» қурилмаси жиҳатдан муайян тартибга эга эмас. Ундаги нутқ шакллари, замон ва макон унсурлари, охангнинг тез-тез ўрин алмашиб туриши шундан. Қиссанавис Саидқул Мардон нутқи эса ўқувчи билан бевосита юзма-юз ўтириб суҳбатлашаётгандек, айтган сўзларининг маъноси, оҳанги тўғрисида у билан маслаҳатлашаётгандек, гўё «ёзувларининг охири сусайиб, сўлжайиброқ» кетаётганидан хижолат чекиб узр сўраётгандек таассурот қолдиради. Назар Яхшибоевдан фарқли ўлароқ, Саидқул Мардон нутқининг бу фазилати ҳикоячи билан ўқувчини бир-бирига тағин ҳам яқинлаштиради, улар ўртасидаги тўсиқ йўқолади, бир-бирига ишончи ортади.

Бундай самарага эришиш учун ёзувчи Хуршид Дўстмуҳаммад асардаги диалогларда қаҳрамони Фозилбекнинг ички «мен»ини ишга солади ва ўз фикрларини унинг ички нутқи орқали ўқувчига етказади. Бу ички «мен»нинг фикрлари суҳбатдошнинг жонли мулоҳазасига гоҳ зид, гоҳ муқобил равишда пайдо бўлади. Хуршид Дўстмуҳаммад қаҳрамонларининг ўзлигини англаш жараёни ёппасига диалоглашган вазиятда кечади. Бу диалог ҳар дақиқада ташқи омилга айланиши ҳам, бир пайтнинг ўзида ўзига, бошқага ва учинчи одамга мурожаат қилиши ҳам мумкин. Аслида, ўз-ўзига ва бошқаларга жонли мурожаатсиз қаҳрамоннинг ўзи ҳам йўқликка маҳкумдир. Унинг ўзи фикрламай туролмаганидек, ўзгаларни ҳам фикрига тезроқ шерик қилишга, улар билан фикр алмашишга, бахслашишга ҳаракат килади. Шунинг учун ҳам Фозилбекнинг Ғуломжон, Бахтиш, Улуг Қосим билан бўлиб ўтган суҳбатлари хийла мунозарали кечади. Шу жихатдан Фозилбекни ёзувчининг ўзгага мурожаат қилиш субъекти тарзида қабул қилиш мумкин.

Хуллас, ўзбек романчилик мактаби ўтган асрнинг тўқсонинчи йилларига келиб тубдан янгиланиш жараёнини бошдан кечирди. Бу, энг аввало, унинг бадиий нутқ нафосатининг янги босқичга кўтарилишида кўринди.

www.ziyouz.com kutubxonasi

МУНДАРИЖА

ИСТИҚЛОЛ ШУКУҲИ
Маърифат масканидан таралган зиё ... 3

ЭҲТИРОМ
Носир Фозилов. Мўътабар устозим ... 8
Эркин Воҳидов. Дорилфунунга ... 9
Абдулла Орипов. Дорилфунунга ... 10
Аҳмаджон Мелибоев. Ҳамон қадрдон даргоҳ ... 11
Аҳрор Аҳмедов. Университетнинг тарғиботчисиман ... 13
Баҳодир Карим. Тафаккурнинг олтин бешиги ... 14
Гуландом Тоғаева. Илдизи мустаҳкам чинор ... 16

ТАЛАБАЛАР ДАФТАРИДАН
Гуллаб юборади орзулар ... 18

НАСР
Мақсуд Қориев. Ғазнавийлар. Роман ... 28

НАЗМ
Тўлан Низом. Юрак тўлқинлари тўлиб келадур. Шеърлар ... 89
Абдураҳмон Жўра. Кўзларимда ҳаёт кулади. Шеърлар ... 93

НАСР
Абдунаби Абдиев. Ёзғит битиги. Қисса ... 97

НАЗМ
Илҳом Аҳрор. Яшил аҳдни тушунар шудринг. Шеърлар ... 125
Зокир Худойшукур. Кўзимда қорачиғ янглиғ Ватан тут. Шеърлар ... 128

НАСР
Эгамберди Ўроқов. Орият. Ҳикоя ... 131

ҚУТЛОВ
Сайдулла Мирзаев. Насримизнинг катта устаси ... 136

УНУТМАС МЕНИ БОҒИМ
Амирқул Пўлкан. Ўтиб борар вақт. Шеърлар ... 140

АДАБИЁТШУНОСЛИК
Бойназар Йўлдошев. Барот Ярашев. «Истиқлол шукуҳи билан» ... 144
Йўлдош Солижонов. Насримиз камолоти: анъана ва янгиликлар ... 147

ТАҚРИЗЛАР
Дармон Ўраева, Дилрабо Қувватова. Мустақиллик даври шеърияти тийрак нигоҳларда ... 151
Азиз Қаюмов. Ибратли умр дафтари ... 153
Муҳайё Ҳамроева. «Турон, сен ҳур бўлғайсен» ... 154

ГУЛҚАЙЧИ
Сафар Кокилов. Ручка. Элчига ўлим йўқ. Ҳажвиялар ... 156

Шарқ юлдузи

Адабиёт журнали
2008
4-сон

Сахифаловчи:
Эля Ким

* Муаллифлар фикри таҳририят фикри деб қабул қилинмасин.
Таҳририятга келган бир босма табоққача бўлган материаллар муаллифларга қайтарилмайди.

* Таҳририят ўз тавсиясига кўра амалга оширилган таржима асарларини қабул қилади.

* Обунага монеълик кўрсатилса Тошкент – 100000, Амир Темур тор кўчаси, 2. Республика «Матбуот тарқатувчи» акциядорлик компаниясига мурожаат қилинсин.

Манзилимиз:
100129 Тошкент шаҳри.
А. Навоий кўчаси, 30.
Телефонлар:
244-20-64,
244-20-94,
244-20-69.

Босишга рухсат этилди
03.10.2008 йил.
Қоғоз бичими 70x108 1/16.
Офсет босма усулида
тип.№1-қогозга босилди.
Босма табоғи 10.
Шартли босма табоғи 14.
Нашриёт ҳисоб
табоғи 15,4.
Адади 1050 нусха.
Буюртма № 30.

«Niso Poligraf» ШК
босмахонасида чоп этилди.

Корхона манзили:
100182, Тошкент шаҳри,
Ҳусайн Бойқаро
кўчаси, 41

www.ziyouz.com kutubxonasi